

4. Bajgent Michael. Leigh Richard. The Inquisition. URL: https://www.amazon.in/Inquisition-Michael-Baigent-Richard-Leigh/dp/0670880329?asin=B002XHNNA2&revisionId=f36eea99&format=1&depth=1#detailBullets_feature_div
5. The Malleus Maleficarum and the construction of witchcraft. URL: <https://library.oapen.org/bitstream/handle/20.500.12657/35002/341393.pdf?sequence=1&isAllowed=y>

КРАХ БІПОЛЯРНОЇ СИСТЕМИ І ЗМІНА ВІЙСЬКОВО-ПОЛІТИЧНОЇ СТРАТЕГІЇ НАТО

Кравцова І. С.

*здобувачка вищої освіти IV курсу,
факультет історії та географії,*

*Полтавський національний педагогічний університет
імені В. Г. Короленка
м. Полтава, Україна*

Потреба осмислення проблеми діяльності НАТО та зовнішньополітичного курсу цієї організації визначається тією роллю, яку вона відіграє у сучасній світовій політиці та міжнародних відносинах. Адже, незважаючи на закінчення «холодної війни», роль і вплив Альянсу в системі міжнародних відносин збільшується. Ставлення українського суспільства до Альянсу не було однозначним, але ситуація почала корінним чином змінюватися з розв'язанням Росією війни проти України. Поступово зростає відсоток українців, які підтримують членство України в НАТО. Однак, це зовсім не означає, що українці добре розібралися, що таке Організація Північноатлантичного договору. Більшість з них, висловлюючи підтримку Альянсу, швидше виступають проти Росії і в такий спосіб виражають свій протест проти її агресивних дій. Це вимагає додаткових роз'яснень українському суспільству щодо сутності та історії НАТО, щоб зацементувати досягнутий рівень підтримки.

Закінчення «холодної війни», крах біполярної системи, інтеграційні процеси на заході континенту (інституційне оформлення Європейського Союзу) та дезінтеграційні на сході, де на постсоціалістичному просторі виникла ціла низка нових держав, стрімка трансформація політичної, економічної та соціальної ситуації

на всьому континенті спровокували необхідність пошуку нових підходів до створення дієвої системи безпеки.

Логіка реалістичного підходу до військових союзів, заснована на історичному досвіді другої половини ХХ століття, змушувала припускати, що практично жоден із оборонних альянсів не міг пережити власної перемоги над противником. Політики і експерти в США і Західній Європі дотримувалися думки про те, щоб не суперечити історії, НАТО слід було б розпустити, або, як мінімум, обмежити.

Відзначимо, що на межі 1980-х – 1990-х років у НАТО, яке виконувало протягом післявоєнного періоду швидше стримуючу, ніж військово-наступальну функцію, виявилася необхідність зовнішньої адаптації до нових міжнародних умов і тісно пов'язаної з нею внутрішньої структурної перебудови. У роки «холодної війни» НАТО, відповідно до статті 51 Статуту ООН і статті 5 власного Статуту, являло собою регіональний альянс, метою якого було забезпечення колективної оборони його членів. Однак після краху біполярної системи необхідність збереження НАТО в тому вигляді, в якому йому вдалося витримати повоєнні роки була поставлена під сумнів [7].

Таким чином, на початку 1990-х років Організація Північноатлантичного договору зіткнулася з неминучою кризою власної інституціональної ідентичності. Основні проблеми, які спричинили розмежування Європи за час «холодної війни», були ускладнені протистоянням між Сходом і Заходом в ідеологічній, політичній і військовій сферах. Внаслідок широкомасштабних змін НАТО запровадило ряд ініціатив в області зміцнення безпеки і стабільності шляхом створення діалогу, зміцнення довіри і співпраці з колишніми противниками, а також з іншими європейськими країнами та сусідніми державами у Середземноморському регіоні [5].

Північноатлантичним союзом був узятий курс на встановлення широких контактів і активний розвиток стосунків з країнами, що не входять в НАТО: в 1991 році створено Раду Північноатлантичного співробітництва.

Саме у 1990-х роках почалася розробка регіональної стратегії НАТО, яка ніколи не мала форму офіційного документа і, як наслідок, не згадувалася у виступах перших осіб організації, але протягом практично чверті століття незмінно виступала як певна система методів роботи НАТО з державами різних регіонів, у тому числі, які виходять за географічні рамки зони відповідальності Альянсу.

При цьому в зону підвищеної уваги організації потрапила Східна Європа, з якої почалося формування регіональної стратегії організації. Ті дискусії про майбутнє Альянсу, які велися якийсь час, поступово трансформувалися в роботу з підготовки аналітичного та політичного доробку для здійснення дій з геополітичного переформатування колись монолітної Східної Європи [2, с. 79].

Найважливішим в ідеологічному плані документом стала «Лондонська декларація» НАТО, прийнята 5 липня 1990 року за підсумками саміту глав держав та урядів країн-членів НАТО. Зокрема, у ній йшлося про готовність Альянсу налагоджувати партнерство з усіма державами Європи та пропонувалося країнам Центральної та Східної Європи встановити регулярні дипломатичні контакти, а також інтенсифікувати взаємодію у військовій сфері [3].

Ступінь конфліктності і політико-військової нестабільності в Європі й світі не стільки зменшився, скільки набув якісно нового змісту. На перший план вийшли проблеми регулювання численних осередків регіональної напруженості, які не тільки перетворилися на один з ключових напрямків світової політики, а й набули різко воєнізованого характеру – все більш очевидним стало переважання так званої силової миротворчості над традиційною миротворчістю часів «холодної війни».

На цьому фоні активізувалися процеси пошуку можливостей для повноцінного включення Середземноморського та Чорноморського регіонів до загальної системи європейської безпеки за допомогою різних регіональних структур. Відомі зусилля у цьому напрямі докладали ОБСЄ, ЄС, ЗЄС, але вже у першій половині 1990-х років безумовним лідером у цьому напрямі стає військово-політичний блок НАТО, у сферу впливу якого поступово входять багато держав регіону, які раніше не мали жодних контактів з Альянсом [5, с. 124].

Однак характер цих змін вимальовувався не відразу – стратегічна концепція НАТО формувалася під впливом зовнішньої ситуації. Першим кроком до вирішення завдання перетворення НАТО повинна була стати схвалена в листопаді 1991 р. Стратегічна концепція Альянсу. Її ще відрізняв оптимізм з приводу збільшених можливостей успішного розв'язання криз на ранніх етапах і потенціалу для розвитку європейського діалогу та співпраці в цій галузі, а також визнання провідної ролі ОБСЄ у регулюванні конфліктів в Європі (за можливої участі ЄС і ООН) [1, с. 112].

Щодо основної мети Альянсу, то в Стратегічній концепції 1991 року стверджується, що необхідно «захищати свободу та безпеку всіх своїх членів політичними та військовими засобами відповідно до принципів Статуту Організації Об'єднаних Націй» [6]. Стратегічна концепція НАТО 1991 року – перша концепція, яка зародила динамічний та позитивний клімат в Альянсі.

Аналіз Стратегічної концепції НАТО 1991 року дозволяє зробити висновок про те, що на той момент відбулося документальне та концептуальне відокремлення від суто військових аспектів діяльності Альянсу насамперед таких невійськових напрямів діяльності НАТО, як політичний, соціально-економічний та, звичайно ж, гуманітарний.

Події, що відбувалися в світі, набагато випередили хід стратегічної думки НАТО: паралельно теорії, а часто і обганяючи її, розвивалася практика все більш активної участі Альянсу в операціях з підтримання миру і силовій миротворчості. Саме безпосередній досвід практичної участі в регулюванні криз та конфліктів в Європі протягом 1990-х років, а також нові оперативно-тактичні концепції Альянсу в цій області, послужили основою для формування антикризової стратегії НАТО.

Отже, збереження НАТО як основної військово-політичної організації, яка забезпечує трансатлантичну взаємодію після краху біполярної системи, потребувало від блоку перегляду своїх стратегічних установок та організаційної структури. Трансформація НАТО була покликана виправдати існування цієї організації після того, як було досягнуто її основної політичної та стратегічної мети – стримування СРСР. Саме в перші роки після закінчення «холодної війни» було сформульовано негласні принципи інтеграційної політики НАТО, яка стала невід'ємною ланкою регіональної стратегії Альянсу.

Література:

1. Бжезінський З. Стратегічне бачення: Америка і криза світової влади / пер. з англ. Г. Лелів. Львів : Літопис, 2012. 315 с. URL: https://chtyvo.org.ua/authors/Bzhezinski_Zbigniev/Stratehichne_bachenni_a_Ameryka_i_kryza_hlobalnoi_vlady/ (дата звернення: 24.04.2023).
2. Брусиловська О. І. Посткомуністична Східна Європа: зовнішні впливи, внутрішні зміни. Одеса: Астропринт, 2007. 349 с.
3. Декларація про трансформований Північноатлантичний Альянс: видано главами держав і урядів, які беруть участь у засіданні Північноатлантичної ради («Лондонська декларація») від 05.07.1990 р. URL:

https://www.nato.int/cps/uk/natohq/official_texts_23693.htm?selectedLocale=uk (дата звернення: 24.04.2023).

4. Міжнародні відносини та світова політика : підручник / кер. авт. кол. В. Ю. Крушинський ; за ред. В. А. Манжолі. Київ: Видавничо-поліграфічний центр «Київський університет», 2010. 863 с.
5. НАТО: історія, структура, діяльність, перспективи : навч. посіб. / Федонюк С. В. та ін. Луцьк : РВВ «Вежа» ВНУ ім. Л. Українки, 2008. 258 с. URL: <https://evnuir.vnu.edu.ua/bitstream/123456789/1104/1/POSIBNYK-NATO.pdf> (дата звернення: 26.04.2023).
6. Нова Стратегічна концепція Північноатлантичного Альянсу: погоджено главами держав і урядів, які беруть участь у засіданні Північноатлантичної ради (7 листопада–8 листопада 1991 р.). URL: https://www.nato.int/cps/uk/natohq/official_texts_23847.htm?selectedLocale=uk (дата звернення: 24.04.2023).
7. Lewkowicz N. The Question of NATO and the International Order. London: Palgrave Macmillan, 2010. 144 p.

Р. РЕЙГАН І ЙОГО ЕПОХА: ІСТОРИЧНА РЕТРОСПЕКТИВА ТА ОЦІНКИ СУЧАСНИКІВ (РЕЙГАНОМІКА, ЗОВНІШНЯ ПОЛІТИКА, КОНСЕРВАТИВНІ ЦІННОСТІ)

Кравченко М. Д.

*здобувачка вищої освіти IV курсу,
факультет історії та географії,*

*Полтавський національний педагогічний університет
імені В. Г. Короленка
м. Полтава, Україна*

Рональд Рейган очолив країну в дуже непростий час. Економічна криза, серйозний дефіцит палива, напружені стосунки з Радянським Союзом та повернення до холодної війни. З огляду на це особливе зацікавлення викликає підхід 40-го президента до вирішення всіх цих проблем.

Рональд Вільсон Рейган народився 6 лютого 1911 року в Тампіко, штат Іллінойс. Будучи підлітком він сім років пропрацював місцевим рятувальником. В 1928 році він закінчив середню школу в Діксоні та вступив на факультет економіки та соціології одного з навчальних закладів в місті Юрека. Після закінчення коледжу він працює спортивним коментатором. У хлопця був дуже дзвінкий та приємний